

Một số biện pháp tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ 5 - 6 tuổi ở trường mầm non

Nguyễn Thị Minh Ngọc*, Vũ Thị Ân*

* Trường Cao đẳng Ngô Gia Tự, Bắc Giang

Received: 20/1/2023; Accepted: 27 /1/2023; Published: 31/1/2023

Abstract: Getting acquainted with Vietnamese writing is an important content in the task of language development for 5-6 year old children. Currently, preschool children 5 - 6 years old familiarize themselves with Vietnamese writing has been concerned by preschools. However, in order to really enhance the Vietnamese writing experience for preschool children 5-6 years old, not all preschools have done it in a scientific and effective way.

Keywords: Experience, Vietnamese, preschool.

1. Đặt vấn đề

Ngôn ngữ là phương tiện để tư duy. Ngôn ngữ đóng vai trò quan trọng trong việc phát triển trí tuệ và các quá trình tâm lý khác, chính vì vậy mà trong công tác chăm sóc giáo dục trẻ mầm non, cần quan tâm thực hiện nhiệm vụ phát triển ngôn ngữ. Cho trẻ làm quen với chữ viết tiếng Việt là một nội dung quan trọng nhằm phát triển ngôn ngữ, bởi việc làm quen với chữ viết tiếng Việt ở độ tuổi này là sự chuẩn bị cần thiết cho việc học đọc, học viết của trẻ ở bậc Tiểu học. Có nhiều cách khác nhau để giúp trẻ làm quen với chữ viết tiếng Việt, trong đó tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ mẫu giáo 5 - 6 tuổi là một trong những cách làm hiệu quả.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm liên quan

2.1.1. Trải nghiệm

Theo A.E.Kôlôminxki: “Trải nghiệm được dùng với nghĩa rộng để mô tả toàn bộ các hình thức học diễn ra ở trường, kể cả chơi tự do theo sự tưởng tượng của trẻ” [1; tr.56]. Theo Linda Mage: “Trải nghiệm là tham gia các hoạt động thực tế, sau đó phân ánh, tổng kết lại để tăng cường hiểu biết, phát triển kỹ năng, định hình các giá trị sống và phát triển tiềm năng bản thân” [4; tr.89]. Như vậy, trải nghiệm được hiểu như là bất cứ trạng thái cảm xúc hay hiện tượng khách quan nào được chủ thể thể nghiệm, được phản ánh trực tiếp vào ý thức của chủ thể và được chủ thể nhìn nhận như sự kiện trong đời sống của nó.

1.2. Tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ mầm non.

Tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt là quá trình ngoài tiết học làm quen với chữ viết, các giáo viên thường xuyên tổ chức nhiều hơn nữa cho trẻ

được trực tiếp thử nghiệm, thực hành trong các hoạt động khác như hoạt động khám phá khoa học về môi trường xung quanh, làm quen với văn học... Bản thân trẻ được trải nghiệm các hoạt động như ngồi đúng tư thế, cách cầm bút vẽ các nét nguệch ngoạc, được làm quen, phát âm và tô các chữ cái, các nét trong môi trường chữ viết.

2.2. Ý nghĩa của việc trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ 5 – 6 tuổi ở trường mầm non.

2.2.1. Góp phần phát triển ngôn ngữ

Việc cho trẻ làm quen với chữ viết tiếng Việt không chỉ nhằm giúp trẻ nhận biết được các mặt chữ để phát âm chính xác khi nói mà còn tạo cho trẻ hứng thú học tiếng mẹ đẻ, làm tiền đề cho trẻ thích ứng với việc tập đọc, tập viết ở lớp một. Thông qua việc làm quen với chữ, vốn từ của trẻ được nâng cao, bởi vì khi trẻ được trải nghiệm trực tiếp với chữ, trẻ không chỉ được làm quen với các chữ ở dạng tồn tại tự nhiên của chữ viết mà các chữ đó được gắn vào các từ, thông qua các đối tượng cụ thể, các từ đó có các âm đầu là các chữ cái đã học, nhằm rèn luyện cách phát âm cho trẻ. Cho trẻ làm quen với chữ viết còn giúp cho trẻ được mối quan hệ giữa ngôn ngữ nói và ngôn ngữ viết, trẻ hiểu thế nào là đọc thế nào là viết sau này ở trường phổ thông.

2.2.2. Góp phần phát triển trí tuệ

Cho trẻ trải nghiệm với chữ viết còn góp phần kích thích hoạt động trí tuệ của trẻ. Qua trải nghiệm với chữ viết thì óc quan sát, ghi nhớ, chú ý có chủ định của trẻ được rèn luyện và phát triển.

2.2.3. Góp phần chuẩn bị cho trẻ mẫu giáo vào học lớp 1.

Làm quen với chữ viết là loại bài học chỉ có ở mẫu giáo lớn. Được làm quen với hình dáng, cách

xếp các chữ cái thành từ, cách phát âm các âm được chữ cái ghi lại... Những điều mới lạ đó kích thích trí tò mò, lòng ham hiểu biết, tâm lý chờ đợi việc được học lớp một của trẻ. Cho trẻ làm quen với chữ viết và chữ cái còn giúp trẻ hình thành và rèn luyện một số kỹ năng như cầm bút, cầm sách, mở từng trang sách, tư thế ngồi của một học sinh.

2.3. Một số biện pháp tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ 5 -6 tuổi.

2.3.1. Xây dựng môi trường chữ viết phong phú, đa dạng, hấp dẫn

* Cách thực hiện: Giáo viên trang trí phòng học theo từng chủ đề trong năm học bằng các tranh ảnh có nội dung phù hợp với nội dung chủ đề. Bên dưới những hình ảnh đó có gắn các chữ cái tương ứng với đối tượng. Có thể gây sự chú ý của trẻ bằng cách tạo hình trang trí mới lạ cho các chữ cái (ví dụ: viết chữ trên nền của từng bông hoa – chủ đề “Thế giới thực vật”). Viết các tựa đề cho bức tranh với các chữ viết to, rõ ràng. Khi định hướng sự chú ý quan sát của trẻ vào bức tranh, giáo viên giới thiệu về từ biểu thị ở bên dưới mỗi bức tranh. Sau đó, giáo viên cho trẻ đọc theo những từ bên dưới bức tranh, hỏi trẻ những chữ cái nào đã được học, chữ cái nào chưa được học? Chữ cái mới đó, trẻ đã nhìn thấy bao giờ chưa? Nhìn thấy ở đâu? Cho trẻ đoán tên chữ cái đó. Cô cho trẻ miêu tả lại những chữ cái mới đó nhằm khắc sâu biểu tượng về chữ. Cô giáo là người cùng cổ vũ và định hướng cho trẻ để trẻ có thể nhớ lại những chữ cái đã học và mở rộng cho trẻ những chữ cái chưa được học, sắp được học. Qua đó, trẻ sẽ nhận biết được trật tự của các chữ cái trong một từ, một cụm từ nhất định. Trong quá trình trẻ quan sát, trẻ dần dần mô tả được sự vật, ngôn ngữ mạch lạc của trẻ sẽ phát triển. Mặt khác, khi trẻ quan sát trẻ sẽ nhận biết được cấu tạo của chữ cái.

*** Điều kiện vận dụng**

Giáo viên nên tận dụng được nhiều nguyên vật liệu sẵn có từ thiên nhiên, tích cực sử dụng những đồ dùng tự tạo với nhiều màu sắc hấp dẫn. Ở các góc chơi, giáo viên cần trang trí những hình ảnh, đồ dùng hấp dẫn như các sản phẩm của cô và trẻ. Với góc học tập cô cần trang trí với những mảng tường mờ với bài tập sáng tạo, tái tạo để cho trẻ có thể thỏa sức tự do làm các bài tập theo khả năng của chính mình, tự tin phát âm, tô vẽ các chữ cái mà trẻ đã được học, được gắn ở trên, được ghi tên mình, được vẽ những nét nguệch ngoạc mà trẻ thích, trẻ tự nghĩ ra. Giáo viên trang trí môi trường hoạt động phải hợp lý, phù hợp với tính chất của hoạt động, phù hợp với nhận thức của trẻ, phản ánh được nội dung hoạt động. Với

mỗi chủ đề khác nhau cần có sự thay đổi trong cách trang trí sao cho nội dung phù hợp với chủ đề đó tạo sự mới lạ, cuốn hút trẻ. Môi trường hoạt động phải đảm bảo an toàn, vệ sinh và mang tính thẩm mỹ. Như vậy, trẻ sẽ cảm thấy được an toàn, yên tâm trong hoạt động của mình. Hơn nữa sẽ thu lại được nhiều sản phẩm sáng tạo và có ý nghĩa từ trẻ.

2.3.2. Sử dụng đồ dùng trực quan tăng cường hiệu quả của chữ viết

* Cách thực hiện: Khi giáo viên xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động cho trẻ, cần phải hình dung tất cả những đồ dùng trực quan cô và trẻ sẽ sử dụng trong hoạt động đó, cần nhắc về việc nên đưa đồ dùng nào vào hoạt động? Đồ dùng đó có ý nghĩa như thế nào đối với trẻ, giúp trẻ nhận thức điều gì? Trẻ mầm non nói chung, trẻ 5 – 6 tuổi nói riêng đều có tính tò mò, hiếu động, thích khám phá, đó là nhu cầu thiết yếu của trẻ nên trong quá trình cho trẻ trải nghiệm với chữ viết tiếng Việt thông qua hoạt động khám phá khoa học bằng những đồ dùng trực quan cần phải cho trẻ được hành động với đối tượng để trẻ có thể tri giác tạo hứng thú và thỏa mãn nhu cầu của trẻ. Mặt khác, khi cho trẻ được hành động với đối tượng sẽ giúp trẻ nắm bắt kiến thức về chữ viết một cách dễ dàng, nhanh chóng và khắc sâu được trong tâm trí của trẻ.

* Điều kiện vận dụng: Giáo viên khi lựa chọn đồ dùng trực quan phải đảm bảo chính xác, phù hợp với mục tiêu giáo dục, đảm bảo tính chất hợp lý của việc minh họa cho hoạt động, đảm bảo an toàn đối với trẻ và phát huy tối đa hiệu quả của chữ viết. Với mục đích cho trẻ trải nghiệm với chữ viết tiếng Việt trong hoạt động khám phá khoa học, giáo viên cần chuẩn bị các đồ dùng trực quan sinh động đa dạng về màu sắc và đảm bảo về kích thước như: vật thật, tranh ảnh, mô hình, lô tô, các quyển sách, tập,... Những đồ dùng, đồ chơi, sản phẩm tô, vẽ, nặn của trẻ cũng được viết tên vào vị trí thích hợp, dễ nhìn, đảm bảo tính thẩm mỹ và khoa học. Giáo viên sử dụng những đồ dùng trực quan phải phù hợp với nội dung của hoạt động. Như đồ chơi một số loại quả, rau xanh bằng nhựa, hoặc là quả bồi bằng giấy,... thì được sử dụng trong chủ đề thế giới thực vật và mỗi loại quả được sử dụng trong chủ đề nhánh khám phá một số loại quả, hay rau xanh thì sử dụng trong chủ đề nhánh một số loại rau.

2.3.3. Sử dụng chữ viết trong thơ ca, câu đố, truyện kể cho trẻ

* Cách tiến hành: Khi sử dụng thơ ca, câu đố, truyện kể trong hoạt động với mục đích nhằm tăng cường cho trẻ được trải nghiệm với chữ viết tiếng

Viết thì giáo viên đều phải viết, tạo ra các văn bản chữ viết để cho trẻ được quan sát một cách trực tiếp.

Đối với thơ ca: Thơ ca thường được dùng ở đầu của hoạt động nhằm kích thích hứng thú của trẻ, hướng trẻ vào nội dung của hoạt động. Cũng có thể sử dụng thơ để cho trẻ trải nghiệm với chữ viết trong phần kết thúc của hoạt động. Giáo viên tổ chức cho các nhóm trẻ thi đua với nhau.

Đối với câu đố: Sử dụng câu đố trong hoạt động khám phá khoa học nhằm tăng cường cho trẻ được trải nghiệm nhiều hơn với chữ viết tiếng Việt. Câu đố thường được dùng khi bắt đầu khám phá đối tượng nhằm thu hút sự tò mò, chú ý, sự hào hứng của trẻ. Câu đố mà giáo viên sử dụng có thể do sưu tầm hoặc tự nghĩ ra nhưng phải phù hợp với nội dung và mục đích giáo dục cho trẻ 5 – 6 tuổi.

Đối với truyện kể: Thông qua việc cho trẻ tiếp xúc với văn bản của truyện kể trong hoạt động khám phá khoa học nhằm tăng cường cho trẻ trải nghiệm với chữ viết tiếng Việt. Truyện kể thường được sử dụng ở phần đầu của hoạt động tạo sự chú ý của trẻ, hướng trẻ tới nội dung của hoạt động. Trẻ được nghe giáo viên kể chuyện, đồng thời trẻ được trực tiếp quan sát nội dung của câu chuyện thông qua chữ viết. Câu chuyện phải được chọn lọc phù hợp với chủ đề và nội dung của hoạt động. Có thể sử dụng câu chuyện trong chương trình hoặc những câu chuyện sưu tầm nhưng phải đảm bảo sự ngắn gọn, chữ viết phải rõ ràng, trẻ dễ nhìn. Giáo viên phải thể hiện giọng điệu cuốn hút cũng như cử chỉ phù hợp gây sự chú ý của trẻ vào nội dung của câu chuyện được thể hiện bằng chữ viết.

* Điều kiện vận dụng: Lựa chọn thơ ca, câu đố, truyện kể sử dụng trong hoạt động khám phá khoa học phải phù hợp với khả năng nhận thức của trẻ, phù hợp với hiện thực khách quan và phù hợp với đề tài. Nội dung những bài thơ, câu đố, truyện kể phải ngắn gọn, súc tích, dễ hiểu, phù hợp với đối tượng trẻ 5 – 6 tuổi và có mục đích giáo dục, qua đó cho trẻ tiếp xúc với chữ viết trong những bài thơ, câu đố, truyện kể đó giúp trẻ tiếp nhận chữ viết một cách tự nhiên và nhẹ nhàng không gò bó. Tuy nhiên, trong hoạt động những câu đố, bài thơ, những câu truyện kể phải được sử dụng đúng lúc, đúng thời điểm, tránh tạo sự rập khuôn gây sự nhàm chán ở trẻ. Chính vì vậy, khi sử dụng biện pháp này giáo viên phải linh hoạt, nhạy bén hơn. Lời đọc, kể của cô phải vui tươi, dí dỏm, truyền cảm sử dụng đúng lúc tạo không khí vui vẻ, khuyến khích, động viên để trẻ hướng sự chú ý của mình không chỉ vào những vần điệu trong thơ ca, câu đố, truyện kể mà trẻ còn có hứng thú với chữ viết.

2.3.4. Tạo tình huống nhận thức có liên quan đến chữ viết

* Cách thực hiện: Giáo viên đưa ra những tình huống đa dạng, phong phú, phù hợp với khả năng nhận thức của trẻ.

* Điều kiện vận dụng: Với biện pháp này, giáo viên phải nắm được đặc điểm nhận thức, đặc điểm tư duy của trẻ để đặt ra các tình huống cho phù hợp. Các tình huống được nâng dần mức độ khó nhằm kích thích hứng thú nhận thức của trẻ về chữ cái tiếng Việt thông qua nội dung khám phá khoa học về môi trường xung quanh. Tình huống nhận thức phải cung cấp cho trẻ những kiến thức, những hiểu biết nhất định về chữ viết trong hoạt động cụ thể ở trường mầm non. Giáo viên phải biết thiết kế và có kỹ năng tổ chức các hoạt động có sử dụng những tình huống có vấn đề hấp dẫn. Bởi những tình huống đa dạng, phong phú, hấp dẫn thì sẽ thu hút được sự chú ý, khuyến khích trẻ tham gia tích cực vào các hoạt động nhằm phát triển khả năng nhận thức của trẻ về chữ cái tiếng Việt.

3. Kết luận

Để việc tăng cường trải nghiệm chữ viết tiếng Việt cho trẻ 5 -6 ở trường mầm non, trước hết đội ngũ giáo viên phải nêu cao tinh thần trách nhiệm, thực sự là người mẹ hiền thứ hai trong quá trình dạy trẻ. Thường xuyên nắm chắc đặc điểm nhận thức của từng cá nhân trẻ để có phương pháp dạy phù hợp; luôn tạo môi trường, tâm thế thoải mái để trẻ làm quen với chữ viết. Đặc biệt, cần dành tặng cho trẻ những lời khen, lời khích lệ khi trẻ có biểu hiện tốt, có được sự tiến bộ dù chỉ là tiến bộ nhỏ.

Tài liệu tham khảo

- [1] A.E.Kôlôminxki (1993), *Giao tiếp và các phương tiện của nó*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [2] Hoàng Phê (1998), *Từ điển Tiếng Việt*, Nhà xuất bản khoa học xã hội, Hà Nội.
- [3] Linda Maget (2008), *Nâng cao khả năng giao tiếp cho trẻ*, Nhà xuất bản Hồng Đức.
- [4]. Hoàng Thị Phương (2015), *Lí luận và phương pháp hướng dẫn trẻ làm quen với môi trường xung quanh*, Nxb Đại học sư phạm, Hà Nội.
- [5]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2017), *Chương trình Giáo dục mầm non*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [6]. Đinh Văn Vang (2009), *Giáo trình tổ chức hoạt động vui chơi cho trẻ mầm non*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [7]. Mai Thị Nguyệt Nga (2009), *Giáo trình tâm lí học trẻ em*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.